

بسم الله الرحمن الرحيم

میکبره مرضع امامت و مهدویت از دیدگاه عقل :

عقل از دیدگاه شیعه به عنوان حجت درونی مطرح و مورد تأکید آیات و روایات می باشد^۱ و برای اثبات ضرورت نصب و تعیین امام از جانب خداوند متعال بیش از ده برهان عقلی اقامه شده است^۲ که به برخی از آنها اشاره می شود .

برهان لطف^۳

تعریف : در اصطلاح کلام آنچه را که از سوی خداوند متعال برای تحقق هدف خلقت انسان و نزدیک شدن او به این هدف ، با حفظ اختیارش صورت گیرد « لطف » می گویند^۴ .

اقسام لطف :

لطف محصل : انجام اموری از ناحیه خداوند متعال که تحقق هدف خلقت متوقف بر آن ها است را لطف محصل می گویند مثل فرستادن پیامبران و بیان تکلیف^۵ .

لطف مقرب : یعنی انجام اموری از ناحیه خداوند متعال که در مکلف انگیزه ایجاد شود و او را به اطاعت نزدیک و از معصیت دور سازد مثل وعده و وعید های الهی^۶ .

نصب امام از سوی خداوند مصداق هر دو قسم می باشد .

بیان مطلب : خداوند متعال آنچه را که در راستای هدایت بشریت تا روز قیامت مورد نیاز بود در اختیار رسولش قرار داد و حضرت آنچه را که در سطح فهم مردم آن زمان و مورد نیازشان بود بیان نمود اما قطعاً همه آن چه را که خداوند در اختیار او قرار داده بود از تبیین قرآن و علم به ظهر و بطن ، ناسخ و منسوخ و همه احکام را به جهت عدم ظرفیت فهم بسیاری از این مسائل از سوی مردم و عدم نیازشان مطرح ننمود . پس به همان دلیل که ما نیاز به پیامبر داشتیم باید خداوند پیوسته تا روز قیامت پس از پیامبر، افرادی را که همتای او هستند به عنوان جانشین او قرار دهد تا آن ها با در اختیار داشتن آنچه که بر رسول مکرم اسلام نازل شده است در هر زمان نیاز

۱- واژه های «لبّ و ألباب»، «نهی و نهی»، «حجی»، «أحلام» و «حجر» را در آیات و روایات پی گیری نمائید ، همچنین کتاب کافی ج ۱ ، کتاب العقل والجهل .

۲- برهان لطف ، امکان اشرف ، برهان عنایت ، برهان وجود انسان کامل ، برهان فیض و

۳- این لطف یک اصطلاح کلامی است و با آنچه که در زبان فارسی به عنوان لطف و احسان مطرح است متفاوت است .

۴- مراجعه کنید به : النکت الاعتقادیه شیخ مفید ص ۳۵ - النجاه فی القیامه ابن میثم بحرانی ص ۴۴ - شرح التجرید (تحقیق سبحانی) العلامه الحلی ص ۱۰۷ - حقائق

الایمان شهید ثانی ص ۱۵۳ - رساله فی التحسین و التقبیح شیخ جعفر سبحانی ص ۵۱

۵- عدم این لطف نظیر این است که برای دانش آموزان یک مدرسه هیچ معلّم و کتابی در نظر گرفته نشود در عین حال توقع داشته باشیم با سواد شوند .

۶- عدم این لطف نظیر این است که در همان مثال برای این دانش آموزان هیچ امتیازی و تشویق و تحذیری در نظر گرفته نشود .

مردم را در امور دینی برآورده سازند و معارف قرآن و احکام را طبق نیاز هر زمان بیان کنند و به عبارت دیگر تعیین چنین جانشینی در هر زمان از سوی خداوند لطف است و لطف بر خداوند لازم است .

علاوه بر این ، نصب امام از سوی خداوند مصداق **لَطْفُهُ هِفْتٌ** به نیز می باشد یعنی وجود چنین انسان کاملی در میان امت ، مردم را به اطاعت نزدیکتر می نماید .

صورت برهان لطف :

نصب امام از طرف خداوند لطف است

لطف بر خداوند لازم است (چرا که عدم آن به معنای نقص در ناحیه حق تعالی است)

پس نصب امام بر خداوند لازم است .

و به بیان خواجه نصیرالدین طوسی « **وجوده لطف و تصرفه لطف آخر و عدمه منّا** » وجود چنین امامی لطف است و تصرف او یعنی اینکه عملاً زمام امور در دست او باشد لطف دیگری است و نبود این لطف از ناحیه ماست .

پس اگر اشکال شود که در امام غائب چه لطفی است ؟ پاسخ آن این است که :

اولاً سبب غیبت ، خود مردم و قدر نشناسی آنان بود

ثانیاً امام غائب همانند خورشید پشت ابر دارای آثار و برکات متعددی است که در بحث فوائد امام غائب توضیح آن خواهد آمد .

شایسته سالاری :

قران مجید در مورد مسأله امامت و این که چه کسی لیاقت امامت و رهبری را دارد عقل انسان ها را به داوری فراخوانده و فرموده :

« آیا کسی که هدایت به سوی حق می کند برای پیروی شایسته تر است ، یا آن کس که خود هدایت نمی شود مگر هدایتش کنند ؟^۷ »

خداوند متعال در این آیه شریفه بین دو نفر تقابل ایجاد نموده سپس عقل را به داوری فراخوانده که کدام یک از این دو نفر شایستگی امامت را دارند :

الف : کسی که به سوی حق هدایت می کند .

ب : کسی که برای هدایت شدنش نیاز به هدایت هدایت کننده ای می باشد .

طبیعی است که همه انسان ها این گونه اند که برای هدایت شدنشان به هدایت کسانی مثل انبیاء ، ائمه علیهم السلام ، علماء ، معلمان ، پدر و مادر نیاز دارند در نتیجه دسته اول باید کسانی باشند که هر گز حتی لحظه ای در ضلالت و گمراهی نبوده باشند تا نیاز به هدایت داشته باشند در غیر این صورت داخل در دسته دوم خواهند بود و دو گروه نخواهیم داشت . لازمه این بیان این است که

^۷ - « أَمْ مَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ يُتَّبَعَ أَمْ لَا يَهْدِي إِلَّا أَنْ يُهْدَى فَمَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ » یونس ۳۵:۱۰

پیوسته در میان امت باید معصوم وجود داشته باشد در غیر این صورت این سؤال خداوند لغو خواهد بود . حال سؤال این است که با وجود معصوم در میان امت که شایسته ترین فرد برای امامت و رهبری است از چه کسی باید پیروی نمود؟ و عقل چه حکمی می کند؟^۸

چند تبیین عقلانی :

۱ - انسان مستمر

اگر انسان و حیات و زندگی او را فقط در محدوده دنیا ببینیم نه تنها هیچ ضرورتی نسبت به وجود امام معصوم و انسان کامل نیست بلکه نیازی به عقل هم نیست چرا که در بسیاری از موارد عقل مزاحم لذت مادی ماست و ما را نسبت به کاری که انجام داده ایم سرزنش می کند بلکه با همان غریزه ، انسان می تواند یک زندگی لذت بخشی داشته باشد اما استعداد های شگفت انگیز ، مطلق گرائی و کمال جوئی انسان حاکی از این است که این موجود صرفاً برای این عالم آفریده نشده است و با مرگ ، حیات او پایان نمی پذیرد پس **اینها یک موجود مستمر** است حال برای شناخت آن عالم و شکوفا نمودن استعداد های بی نظیرش ، پیوسته نیاز به یک معصوم می باشد تا هادی و رهنمای او در پیمودن درجات رشد و تعالی باشد .

۲- کف پا

خدایی که از قوس کف پای انسان برای بهتر و راحت تر برداشتن بر روی زمین ، غافل نبوده است آیا ممکن است نسبت به امر حیاتی امامت و بهتر قدم برداشتن در عالم معنویت غافل شده باشد؟؟؟!!

« اللَّهُمَّ أَرْزُقْنَا عَقْلاً كَامِلاً وَ لُبّاً رَاجِحاً »

منابع مطالعه و تحقیق :

- ۱- کشف القناع عن حجة الاجماع ، اسدا... تستری
- ۲- کشف المراد فی شرح تجرید الاعتقاد ، علامه حلّی
- ۳- دلائل عقلی و نقلی امامت و مهدویت ، رحیم لطیفی
- ۴- مجله انتظار شماره ۵ و ۸
- ۵- تو می آئی ، صفائی حائری

^۸ - برای توضیح بیشتر مراجعه کنید به تفسیر المیزان ذیل آیه ۳۵ یونس

^۹ - بر گرفته از کلام بو علی سینا در کتاب شفاء